

ΑΝΩΤΑΤΗ ΓΕΩΠΟΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ: ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ
ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ἡ περίπτωση πέντε κοινοτήτων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων

Α. ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ – Ν. ΜΑΡΤΙΝΟΣ – Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Βασική συνεργάτης:
Ι. ΚΑΦΦΕ – ΓΙΔΑΡΑΚΟΥ

ΑΘΗΝΑ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1984

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ – ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ – ΜΟΝΤΑΖ
«Πολίτης», Κέκροπος 2, ΑΘΗΝΑ 105 58 τηλ. 32.39.645
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΔΟΚΙΜΙΩΝ – ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Παντελής Μπου-
χάλας, τηλ. 32.28.791 ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Χαϊδεμένος, Λεωφ.
Βουλιαγμένης 429 τηλ. 94.40.997

ΑΝΩΤΑΤΗ ΓΕΩΠΟΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ: ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ
ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ἡ περίπτωση πέντε κοινοτήτων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων

Α. ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ – Ν. ΜΑΡΤΙΝΟΣ – Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Βασική συνεργάτης:
Ι. ΚΑΦΦΕ – ΓΙΔΑΡΑΚΟΥ

ΑΘΗΝΑ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1984

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στό πλαίσιο τῆς ἀνάληψης πρότυπης προπαρασκευαστικῆς ἐνέργειας στό νομό Ἰωαννίνων γιά τήν ἐφαρμογή τῶν Ὀλοκληρωμένων Μεσογειακῶν Προγραμμάτων, τό ὑπουργεῖο Γεωργίας μέ τήν 288029/29.6.84 ὑπουργική ἀπόφαση, ἀνέθεσε στό Φροντιστήριο Συγκριτικῆς Γεωργίας καί Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν τοῦ Τομέα Ἀγροτικῆς Οἰκονομίας τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, τή «Μελέτη γιά τή διαπίστωση τῶν βασικῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν στήν περιοχή παρέμβασης». Στήν ἐνλόγω περιοχή περιλαμβάνονται οἱ κοινότητες Κεφαλοχωρίου, Πλαγιάς, Ἐλαφότοπου, Ἄνω Πεδινῶν καί Κάτω Πεδινῶν.

Συγκρότηση τῆς ὁμάδας ἐργασίας – συνεργάτες

α) Κύριοι ἐρευνητές τῆς ὁμάδας οἱ ὁποῖοι συμμετεῖχαν σέ ὄλα τά στάδια τῆς ἐκπόνησης τῆς μελέτης, δηλαδή στό σχεδιασμό, συντονισμό καί ὀργάνωση τῶν ἐργασιῶν, στήν ἐπιτόπια ἐρευνα καί συλλογή στοιχείων ἀπό διάφορες πηγές καθώς καί στή συγγραφή τοῦ τελικοῦ κειμένου καί τήν ἐπιμέλεια τῆς ὅλης ἐργασίας, εἶναι μέ ἀλφαβητική σειρά:

Λεωνίδα Λουλούδης, ἀπό τό Φροντιστήριο Σ. Γεωργίας καί Γ. Ἐφαρμογῶν, Νίκος Μαρτίνος, ἀπό τό Φροντιστήριο Πολιτικῆς Οἰκονομίας, Ἀλέξανδρος Παναγιώτου, ἀπό τό Φροντιστήριο Σ. Γεωργίας καί Γ. Ἐφαρμογῶν.

β) Βασική συνεργάτης τῆς ὁμάδας, ἡ ὁποία συμμετεῖχε στή συλλογή καί ἐπεξεργασία στοιχείων ἀπό τήν Ε.Σ.Υ.Ε. καί τό ὑπουργεῖο Γεωργίας, στήν ἐπεξεργασία στοιχείων τοῦ ἐρωτηματολογίου, στή συγγραφή τῆς ἐνότητας «Δημογραφικά στοιχεῖα» καί στή διόρθωση τῶν κειμένων τῆς μελέτης, εἶναι ἡ Ἰσαβέλλα Καφφέ-Γιδαράκου ἀπό τό Φροντιστήριο Συγκριτικῆς Γεωργίας καί Γ. Ἐφαρμογῶν.

γ) Εἰδικός ἐπιστημονικός συνεργάτης, ὑπεύθυνος γιά τή συγγραφή τῆς ἐνότητας «Φυσικό περιβάλλον», εἶναι ὁ Γεώργιος Μαυρομάτης, ἀπό τό Ἰνστιτούτο Δασικῶν Ἐρευνῶν τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας.

δ) Στή συλλογή καί ἐπεξεργασία πρωτογενῶν στοιχείων βάσει ἐρωτηματολογίου καί συμπληρωματικῶν στοιχείων βάσει συνεντεύξεων καθώς καί στούς ὑπολογισμούς γιά τόν προσδιορισμό τοῦ γεωργικοῦ εἰσρδήματος, συμμετεῖχαν μέ ἀλφαβητική σειρά οἱ τελειόφοιτοι φοιτητές τῆς Α.Γ.Σ.Α.: Νίκος Γκοῦσκος, Σταῦρος Καουκάκης καί Ἀλέξανδρος Κουτσούρης.

ε) Ἡ σχεδίαση καί ἐκτύπωση τοῦ ἐξωφύλλου, τῶν χαρτῶν καί τῶν διαγραμμάτων ἐγινε ἀπό τόν σχεδιαστή Σωτήρη Ζῶτο.

στ) Ἡ δακτυλογράφηση τῶν κειμένων καί τῶν πινάκων ἐγινε ἀπό τήν Εὐδοκία Χρονοπούλου, τήν Ἑλένη Μαυρογιαννοπούλου καί τήν Ἄννα Κουτσούρη.

Εὐχαριστίες

Γιά τή συνδρομή τους στά διάφορα στάδια ἐκπόνησης τῆς μελέτης αὐτῆς, ἐκφράζουμε εὐχαριστίες πρὸς τή Διεύθυνση ΓΟΜ καί Προγραμματισμοῦ τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, τόν κ. Σ. Φωτιάδη τοῦ Ι.Γ.Ε.Κ.Ε., τούς κυρίους Χ. Χρηστίδη καί Χ. Παπαργυρόπουλο τοῦ Τμήματος Τιμῶν καί Κόστους τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, τούς κυρίους Ν. Τζώρα καί Χ. Ζιωγάνα τῆς Διεύθυνσης Γεωργίας καθώς καί τίς Τεχνικές Ὑπηρεσίες τῆς Νομαρχίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, τόν κ. Μ. Ἀράπογλου τοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν Ζαγορίου, τόν κ. Ξ. Κουντούρη τοῦ Κέντρου Βόρειοηπειρωτικῶν Μελετῶν καί τόν κ. Γ. Ἀλεξόπουλο τοῦ Φροντιστηρίου Γ. Οἰκονομίας τῆς Α.Γ.Σ.Α. Ἰδιαίτερα εὐχαριστοῦμε τούς προέδρους τῶν κοινοτήτων τῆς περιοχῆς κυρίους Ἀ. Τσίο (Κεφαλοχωρίου), Β. Μήτση (Πλαγιᾶς), Δ. Τζιόκα (Ἐλαφότοπου), Ξάνθο (Ἄνω Πεδινῶν) καί Κ. Κυρίτση (Κάτω Πεδινῶν) καθώς ἐπίσης τούς γραμματεῖς καί τούς κατοίκους τῶν παραπάνω κοινοτήτων, χωρίς τή βοήθεια τῶν ὁποίων θά ἦταν ἀδύνατη ἡ ὀλοκλήρωση τῆς παρούσας μελέτης.

Ἀθήνα, Δεκέμβριος 1984

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Περιοχή παρέμβασης

Ἡ περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνει πέντε κοινότητες οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν δύο ξεχωριστές γεωγραφικές ἐνότητες στὸν εὐρύτερο χῶρο τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων (Χάρτης 1). Συγκεκριμένα οἱ κοινότητες Κεφαλοχώρι καὶ Πλαγιά (πρώτη ἐνότητα) συνορεύουν μεταξύ τους καὶ ἀνήκουν στὴν ἐπαρχία Κόνιτσας τῆς ὁποίας καλύπτουν μέρος τοῦ βορειοανατολικοῦ ἄκρου τῆς, στά ὄρια τοῦ νομοῦ Καστοριάς. Οἱ δύο κοινότητες ἔχουν ὀδική σύνδεση μεταξύ τους συνολικοῦ μήκους 9 χιλιομέτρων, 4 ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τμῆμα τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Κόνιτσας – Μακεδονίας καὶ τὰ ὑπόλοιπα 5 εἶναι χωματόδρομος μέ πολύ κακή βατότητα πού καθιστᾶ προβληματική ἢ ἀδύνατη τὴ συγκοινωνία τοὺς χειμερινούς κυρίως μῆνες. Τό Κεφαλοχώρι, λόγω τῆς θέσης του δίπλα σχεδόν στὸν ἐθνικό δρόμο Κόνιτσας – Μακεδονίας, ἔχει τακτική λεωφορειακή σύνδεση μέ τὴν Κόνιτσα καὶ ἐξυπηρέτηση ἀπὸ τὴ γραμμὴ Ἰωάννινα – Κοζάνη. Ἀντίθετα ἡ Πλαγιά δέν ἔχει συγκοινωνία μέ λεωφορεῖο. Οἱ ἀποστάσεις ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα εἶναι γιὰ τό Κεφαλοχώρι 102 χιλ. καὶ γιὰ τὴν Πλαγιά 111 χιλ., ἐνῶ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα εἶναι 38 καὶ 47 χιλ. ἀντίστοιχα.

Ἐνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά καὶ τῶν δύο κοινοτήτων εἶναι ὅτι ἔχουν μεταφερθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχική τους θέση, λόγω κατολισθήσεων. Ἡ μεταφορὰ τοῦ Κεφαλοχωριοῦ στὴ νέα του θέση ἄρχισε τό 1971 καὶ ἔχει ἤδη ὀλοκληρωθεῖ. Ἀπέχει ὀδικῶς ἀπὸ τό παλαιό χωριό (Λυκόρραχη) περίπου 7 χιλ. μέ ἀμαξιτό χωματόδρομο ὁ ὁποῖος εἶναι βατός μόνο τό καλοκαίρι. Ἡ Λυκόρραχη ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ τελείως, τὰ σπίτια συνεχῶς καταρρέουν καὶ μόνο δύο-τρεις κτηνοτρόφοι παραμένουν ἐκεῖ κατὰ τὴ θερινή περίοδο. Ἡ μεταφορὰ τῆς κοινότητας Πλαγιάς βρίσκεται ἐν ἐξελίξει ἀπὸ τὴν παλαιὰ της θέση πού ἀπέχει σέ εὐθεία γραμμὴ περίπου ἕνα χιλιόμετρο ἀπὸ τό νέο χωριό, μέ τό ὁποῖο συνδέεται μέ ἀμαξιτό χωματόδρομο. Παρά τό γεγονός ὅτι ἡ κατασκευὴ τοῦ νέου χωριοῦ ἔχει προχωρήσει ἀρκετά, δέν ἔχει ἀκόμη μετακινηθεῖ παρά περιορισμένος ἀριθμός οἰκογενειῶν. Σύμφωνα μέ στοιχεῖα τῆς ἐπιτόπιας ἐρευνας, στό Κεφαλοχώρι διαμένουν σήμερα μόνιμα 215 κάτοικοι (71 οἰκογένειες) ἐνῶ στὴν Πλαγιά 120 κάτοικοι (43 οἰκογένειες) πού ἀσχολοῦνται κατὰ κύριο λόγο μέ τὴν κτηνοτροφία.

Στὴ δευτέρα ἐνότητα περιλαμβάνονται οἱ κοινότητες Ἐλαφότοπος, Ἄνω Πεδινά καὶ Κάτω Πεδινά, οἱ ὁποῖες ἀνήκουν στὴν ἐπαρχία Δωδώνης. Συνορεύουν μεταξύ τους καὶ συγκροτοῦν ἕναν ἐνιαῖο γεωγραφικό χῶρο πού βρίσκεται βόρεια τῆς πόλης τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ

Δυτικού Ζαγοριού. Τό Ζαγόρι, ὅπως εἶναι γνωστό, ἀποτελεῖ μιά χαρακτηριστική ἐνότητα 44 κοινοτήτων, οἱ ὁποῖες καταλαμβάνουν τό βόρειο τμήμα τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων στό γεωγραφικό διαμέρισμα τῆς Ἠπείρου. Καί οἱ τρεῖς κοινότητες συνδέονται μέ τά Ἰωάννινα μέ ἀσφαλτοστρωμένο δρόμο καί ἐξυπηρετοῦνται συγκοινωνιακά μέ κανονική γραμμή ΚΤΕΛ. Ἀπέχουν ἀπό τά Ἰωάννινα 38 χιλ. κατά μέσο ὄρο (Ἐλαφότοπος 41 χιλ., Ἄνω Πεδινά 35 χιλ. καί Κάτω Πεδινά 37 χιλ.). Σύμφωνα μέ στοιχεῖα τῆς ἐπιτόπιας ἔρευνας, ὁ μόνιμος πληθυσμός τῆς περιοχῆς ἀνέρχεται σήμερα σέ 354 κατοίκους πού κατανέμονται στίς τρεῖς κοινότητες ὡς ἑξῆς:

Ἐλαφότοπος: 42 οἰκογένειες μέ 114 ἄτομα·

Ἄνω Πεδινά: 54 οἰκογένειες μέ 175 ἄτομα·

Κάτω Πεδινά: 22 οἰκογένειες μέ 65 ἄτομα.

Ὅπως καί στήν προηγούμενη ἐνότητα, ἡ κύρια ἀπασχόληση τῶν κατοίκων εἶναι ἡ κτηνοτροφία.

Ἡ μορφολογική φυσιογνωμία καί λοιπά χαρακτηριστικά τῶν δύο ἐνοτήτων φαίνονται στούς παρατιθέμενους Χάρτες 2 καί 3, ἐνῶ τό ὑφιστάμενο σχέδιο ρυμοτομικῆς καί οἰκιστικῆς διάταξης τῶν κοινοτήτων Κεφαλοχωρίου, Ἐλαφότοπου καί Ἄνω Πεδινῶν δίνεται στό παράρτημα τῆς παρούσας μελέτης (Διαγράμματα 1,2,3).

1.2. Μεθοδολογική προσέγγιση

Μεθοδολογικές παρατηρήσεις. Στόχος τῆς παρούσας ἔρευνας εἶναι, ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, ἡ διερεύνηση τῶν βασικῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν στίς πέντε κοινότητες τῆς περιοχῆς παρέμβασης. Ἡ ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ στόχου προϋποθέτει μιά μεθοδολογική προσέγγιση, ἡ ὁποία θά ἀναδεικνύει, ἀντικειμενικά, τό σύνολο τῶν παραγόντων πού ὀρίζουν τά ἀναπτυξιακά προβλήματα καί τίς προοπτικές ἐπίλυσής τους στήν ὑπόψη περιοχή. Ὑπό τό πρίσμα αὐτό, τά ἐνλόγω προβλήματα δέν ἀφοροῦν μόνο ὀρισμένες διαδικασίες τεχνικῆς φύσεως, ἀλλά καί γενικότερα ζητήματα κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς ὀργάνωσης πού συναρτῶνται ἄμεσα μέ τήν ἀποδοτικότητα καί τήν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἀνθρώπινων δραστηριοτήτων, στό πλαίσιο τῶν περιορισμῶν καί τῶν δυνατοτήτων τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Συνακόλουθα, ἡ φυσική, ἡ κοινωνική καί ἡ οἰκονομική διάσταση τοῦ ἀγροτικοῦ χώρου ἀντιμετωπίζονται ὡς ἐνιαῖο σύνολο. Τό ἐπιζητούμενο σχέδιο ἐρμηνείας τῆς ὑπάρχουσας κατάστασης δέν θά παραμείνει ἀπλῶς σέ μιά καταγραφή ἢ ἔστω σέ μιά περιγραφική ἀπεικόνιση αὐτοῦ τοῦ ἀγροτικοῦ χώρου, ἀλλά θά προχωρήσει στή διερεύνηση τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων τοῦ συντελούμενου μετασχηματισμοῦ αὐτῶν τῶν παραδοσιακῶν κοινωνιῶν. Γιά τό λόγο αὐτό, ἡ κοινωνιολογική ἀνάλυση δέν θά περιοριστεῖ μόνο στόν ἐντοπισμό τῶν κύριων ἐλλείψεων στήν ὑποδομή καί στίς κοινωνικές ὑπηρεσίες, στήν περιγραφή καί τήν ἱεράρχηση τῶν ἀναγκῶν κ.λπ. Οὔτε ἡ οἰκονομική ἀνάλυση θά περιοριστεῖ στή μελέτη τῶν σχέσεων ὀρισμένων βασικῶν τεχνικοοικονομικῶν μεγεθῶν καί στήν περιγραφή τῆς διαχρονικῆς τους ἐξέλιξης. Γιάτί ἡ συνολική θεώρηση τοῦ ἀγροτικοῦ χώρου σέ μιά δυναμική προοπτική ἐπιβάλλει τή συνθετική ἀντιμετώπιση τῶν διαφόρων πτυχῶν τῆς ἀναπτυξιακῆς διαδικασίας. Μιά τέτοια προσέγγιση τῆς πραγματικότητας μᾶς διευκολύνει νά διερευνήσουμε τήν προβληματική φυσιογνωμία αὐτῶν τῶν κοινοτήτων, μέ τήν ἐμβάθυνση σέ ζητήματα πού ἀναφέρονται στόν τρόπο ἔνταξης τῶν κατοίκων στίς συντελούμενες κοινωνικές καί οἰκονομικές διεργασίες καί μέ τήν ἀποσαφήνιση τοῦ χαρακτήρα τῆς κρατικῆς παρέμβασης. Ἡ κατ' αὐτόν τόν τρόπο διερεύνηση

του συνόλου των παραγόντων που επηρεάζουν την κοινωνική, την οικονομική και την ιδεολογική συγκρότηση της παραδοσιακής αγροτικής δομής, οδηγεί στην πληρέστερη κατανόηση της σημερινής πραγματικότητας και διευκολύνει την επεξεργασία των κατάλληλων μέτρων για μία ολοκληρωμένη (έξωτερική) παρέμβαση, που έχει βασικό άξονα τη βελτίωση της αυτοδυναμίας αυτών των κοινωνικών σχηματισμών σε σχέση με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Τελικός στόχος είναι η διαμόρφωση ορισμένων προτάσεων, αναπτυξιακού χαρακτήρα, που εκκινώντας από τις παραγωγικές δυνατότητες της περιοχής θα ολοκληρώνονται δημιουργώντας ένα πλαίσιο ανασυγκρότησης του κοινωνικού ιστού των εν λόγω κοινοτήτων.

Στατιστικό υλικό: Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε στατιστικό υλικό που προέκυψε από τις ακόλουθες πηγές: α) από πρωτογενή στοιχεία, που συγκεντρώθηκαν με βάση σχετικό ερωτηματολόγιο που επισυνάπτεται στο Παράρτημα· β) από συγκεντρωτικά στοιχεία στα κατά τόπους κοινοτικά καταστήματα, από συνεντεύξεις με τους γραμματείς και τους προέδρους των κοινοτήτων, από άνοιχτές συζητήσεις με ομάδες παραγωγών, από συνεντεύξεις με τους υπεύθυνους των αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών του νομού και από συνεντεύξεις με άτομα που έχουν μελετήσει επιμέρους ή γενικότερα προβλήματα της περιοχής· γ) από την απογραφή του 1981 της Έθνικης Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ) και από τις ετήσιες γεωργικές στατιστικές έρευνες. Από τη συγκέντρωση όλου αυτού του υλικού προέκυψαν οι πίνακες που παρατίθενται στο κείμενο αυτής της εργασίας και στο Παράρτημα που ακολουθεί. Εύθως εξ αρχής διαπιστώθηκε ότι η εκτεθείσα μεθοδολογική προσέγγιση απαιτούσε τη συλλογή πρωτογενών στοιχείων. Έτσι, από τον εξαιρετικά περιορισμένο χρόνο που είχε στη διάθεσή της η έρευνητική ομάδα, χρησιμοποίησε σημαντικό μέρος του για την πραγματοποίηση συχνών επισκέψεων στην περιοχή παρέμβασης και για την κατάλληλη επεξεργασία και παρουσίαση των συλλεγέντων στοιχείων. Για ευνόητους λόγους, η παρούσα εργασία εκκινεί από την υπόθεση ότι τα στοιχεία του 1984 (ερωτηματολογίου) προσεγγίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια την ύφιστάμενη κατάσταση, και συνεπώς αυτά θα χρησιμοποιηθούν ως βάση για τα συμπεράσματα και τις προτάσεις που θα ακολουθήσουν. Η παρατήρηση αυτή δεν μειώνει τη σημασία των στοιχείων που προέρχονται από άλλες πηγές. Αντίθετα, όπως θα φανεϊ στο κείμενο που ακολουθεί, η εξαντλητική σύγκριση όλων των διαθέσιμων στοιχείων που ακολουθείται μέχρι τέλους, παρέχει τη δυνατότητα για μία όσο το δυνατόν ακριβέστερη προσέγγιση της σημερινής πραγματικότητας. Θεωρήθηκε δε ότι η συμπλήρωση του επισυναπτόμενου ερωτηματολογίου με βάση ένα τυχαίο δείγμα 50% των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως προκύπτει από τα δημοτολόγια των κοινοτήτων, θα οδηγούσε σε μία ικανοποιητική καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, σε ό,τι αφορά τα κοινωνικά και τα παραγωγικά δεδομένα. Η σε μεγάλο βαθμό συμπληρωματική λειτουργία των άλλων πηγών ενίσχυσε σημαντικά την αξιοπιστία των ποσοτικών δεδομένων. Σε ό,τι αφορά τα απαιτούμενα στοιχεία για τον υπολογισμό του γεωργικού εισοδήματος, χρησιμοποιήθηκε τυχαίο δείγμα 25% των γεωργικών εκμεταλλεύσεων λόγω της πληθώρας των απαιτούμενων στοιχείων και των προαναφερθέντων χρονικών περιορισμών. Ειδικότερα ζητήματα που ανέκυψαν σχετικά με την αντιπροσωπευτικότητα των μέσων όρων του δείγματος συζητούνται στα επιμέρους κεφάλαια αυτής της εργασίας.

2. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1. Μεθοδολογία διερεύνησης φυσικοῦ περιβάλλοντος

Γιά τήν ἀνάλυση καί σύνθεση τῶν στοιχείων καί γιά τή διερεύνηση γενικά τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἡ περιοχή ὑποδιαιρέθηκε σέ δύο ἐνότητες: ἡ πρώτη περιλαμβάνει τίς κοινότητες Κεφαλοχωρίου (πρώην Λυκόρραχη) καί Πλαγιᾶς (πρώην Ζέρμα), καί ἡ δεύτερη τίς κοινότητες Ἄνω Πεδινῶν (πρώην Ἄνω Σουδενά), Κάτω Πεδινῶν (πρώην Κάτω Σουδενά) καί Ἐλαφότοπου (πρώην Τσερβάρι).

Τά στάδια πού ἀκολουθήθηκαν ἦταν:

- Ἐπίσκεψη τῆς περιοχῆς γιά λήψη στοιχείων ὑπαίθρου, βλάστησης καί ἐδάφους, γιά ἄμεση γνώση τῶν συνθηκῶν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.
- Φωτοερμηνευτική ἀνάλυση ἀεροφωτογραφιῶν κλίμακας 1:25.000 περίπου τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Μελέτη τῆς σύνθεσης καί δομῆς τῆς βλάστησης, τοῦ ἀνάγλυφου καί τῆς ὀριογράφησης κάλυψης τῆς γῆς.
- Μελέτη τῶν γεωλογικῶν χαρτῶν τοῦ Ι.Γ.Μ.Ε. κλίμακας 1:50.000, πού ἀφοροῦν τίς παραπάνω ἐνότητες.
- Ἀνάλυση τῶν στοιχείων τῶν μετεωρολογικῶν σταθμῶν τῶν ἐνοτήτων καί κλιματική σύνθεσή τους.
- Συσχέτιση κλίματος, ἐδάφους καί βλάστησης.
- Σύνθεση τῶν παραπάνω στοιχείων.

2.2. Φυσικό περιβάλλον πρώτης ἐνότητας

Γεωλογία – Γεωμορφολογία. Ἡ περιοχή τῆς πρώτης ἐνότητας ἀνήκει στή ζώνη τοῦ φλύσχη Ὠλονοῦ – Πίνδου μέ κυρίαρχη φάση τήν ἀργιλική (ἀργιλικοί σχιστόλιθοι).

Συνέπεια τῆς φύσης αὐτῆς τοῦ γεωλογικοῦ ὑποθέματος εἶναι ἡ χαρακτηριστική γεωμορφολογία καί τό ὑδρογραφικό δίκτυο καί γενικά ἡ δημιουργία τοπίου τυπικῶν φλυσχωδῶν περιοχῶν. Εὕρισκόμενη ἡ περιοχή στίς νοτιοανατολικές πλαγιές τοῦ ὄρους Γράμμος, παρουσιάζει ἔντονα ὄρεινό χαρακτήρα. Στό σύνολό της ἀποτελεῖ λεκάνη ἀπορροῆς, μέ ταχεία μεταβολή τοῦ ὑψομέτρου καί πλῆθος ἀντερεισμάτων καί κορυφῶν.

Τό ὑδρογραφικό δίκτυο, «δενδριτικοῦ τύπου», χαρακτηριστικό τῶν φλυσχωδῶν περιοχῶν, ἀποτελεῖται ἀπό πολυάριθμες χαραδρώσεις πού ὀφείλονται στό εὐδιάβρωτο γεωλογικό ἀπόθεμα. Ἀκριβῶς δέ αὐτή ἡ ἀργι-

λική, αδιαπέραστη από τό νερό, φάση τοῦ φλύσχη εἶναι ἡ αἰτία πολλῶν κατολισθήσεων, μέ συνέπεια τή μεταφορά οἰκισμῶν σέ σταθερότερες θέσεις.

Τό μέσο ὑψόμετρο τῆς περιοχῆς εἶναι 1.200 μ. περίπου καί κυμαίνεται ἀπό 700 μ. ἕως 2.000 μ. Οἱ οἰκισμοί βρίσκονται στά ὑψόμετρα: Κεφαλοχώρι 750 μ., Λυκόρραχη 1.000 μ., Νέα Πλαγιά 1.100 μ. καί Πλαγιά 1.000 μ. Οἱ κλίσεις κυμαίνονται ἀπό 8% ἕως 50% μέ ἐπικρατέστερη κλίση στό μεγαλύτερο τμήμα τῆς περιοχῆς 30%.

Ἐδαφικές συνθήκες. Τά ἐδάφη τῆς περιοχῆς μέχρις ὑψομέτρου 1.200-1.300 μ., ὅπου ἀνέρχεται ἡ ζώνη τῆς δρυός, χαρακτηρίζονται ὡς ὀρφνά σιδηροπυριτιοαργιλικά διαπηλωθέντα ἢ κατὰ τή διεθνή ὄρολογία τοῦ F.A.O. ὡς "Orthic cambisols" μέ ὀρίζοντες A₀ (ὀργανικός ὀρίζοντας), A₁, B₁, C. Ἐκτός ἀπό τόν A₀ ὀρίζοντα, οἱ ὑπόλοιποι εἶναι ἀργιλοπηλώδους ὑφῆς, μέ pH πού κυμαίνεται ἀπό 5,5 ἕως 6, μέ βαθμό κορεσμοῦ $\leq 50\%$.

Πάνω ἀπό τό ὑψόμετρο τῶν 1.300 μ., στή ζώνη τῆς ὀξιᾶς, τά ἐδάφη κατατάσσονται στά ὀρφνά ὀξινα ἐδάφη ἢ κατὰ F.A.O. στά "Orthic acrisols", μέ ὀρίζοντες A₀, A₁, B, C, πηλώδους ὑφῆς, μέ pH πού κυμαίνεται γύρω στό 5 καί βαθμό κορεσμοῦ $< 50\%$.

Τά παραπάνω ἐδάφη καί τῶν δύο τύπων, ἔπειτα ἀπό ὑποβάθμιση τῆς φυσικῆς βλάστησης καί διάβρωσή τους, μετατρέπονται σέ σκελετώδη πετρώδη ἐδάφη, τά Regosols.

Γενικά τά ἐδάφη αὐτά χαρακτηρίζονται δασικά, δηλαδή ἐνδεδειγμένη χρήση τους εἶναι ἡ δασική.

Τέλος μιά τρίτη κατηγορία ἐδαφῶν, πού δέν καταλαμβάνει σημαντική ἔκταση, ἀλλά παρουσιάζεται μέ μορφή στενῶν λωρίδων ἢ μικρῶν κόνων ἀποθέσεων, εἶναι τά ἀλλουβιακά μή ἐξελιγμένα ἐδάφη στά κατάντη τῶν χειμάρρων (βλ. καί Χάρτη 4).

Κλιματικές συνθήκες. Τό γενικό κλίμα τῆς περιοχῆς ἀπό τήν ἀνάλυση καί σύνθεση τῶν κλιματικῶν στοιχείων τοῦ πλησιέστερου μετεωρολογικοῦ σταθμοῦ τῆς Κόνιτσας, σέ ὑψόμετρο 542 μ. (Πίνακας 1 τοῦ Παραρτήματος), χαρακτηρίζεται ὡς ἑξῆς:

Σύμφωνα μέ τό κλιματικό διάγραμμα Bagnouls – Gausse (Διάγραμμα 1), οἱ ξηροί μῆνες τῆς θερμῆς περιόδου ἀνέρχονται σέ τρεῖς. Δηλαδή ἡ ξηρή περίοδος ἀρχίζει τόν Ἰούνιο καί τελειώνει τόν Αὐγουστο.

Ὁ ἀριθμός τῶν βιολογικά ξηρῶν ἡμερῶν (X) κατὰ τίς ὁποῖες ὑποφέρει ἡ βλάστηση καί ἔχει σοβαρή ἐπίπτωση ἰδιαίτερα στίς βοσκές ὑπολογίζονται σέ 58,6 περίπου.¹

Σύμφωνα μέ τή διάκριση τοῦ μεσογειακοῦ βιοκλίματος κατὰ τή μέθοδο UNESCO – FOA, τό γενικό κλίμα τῆς περιοχῆς χαρακτηρίζεται ὡς ἀσθενές μεσομεσογειακό ($40 < X < 75$).

Ἐπειδή ὁμως ἡ περιοχή παρουσιάζει ταχεία ὑψομετρική μεταβολή, μέ συνέπεια καί τή μεταβολή τοῦ κλίματος, εἶναι δυνατό, μέ τή βοήθεια τῶν ζωνῶν φυσικῆς βλάστησης, νά γίνει ἐκτίμηση καί τῆς διαδοχῆς τῶν κλιματικῶν ζωνῶν. Μέ βάση, λοιπόν, τίς ζῶνες βλάστησης διακρίθηκαν οἱ ἑξῆς κλιματικές ζῶνες:

α) Γιά ὑψόμετρο ἀπό 700 μ. ἕως 1.100 μ., πού ἀντιστοιχεῖ στή ζώνη τῆς δρυός, τό κλίμα χαρακτηρίζεται ὡς ἀσθενές μεσομεσογειακό ($40 < X < 75$).

β) Γιά ὑψόμετρο ἀπό 1.100 μ. ἕως 1.300 – 1.400 μ., ὅπου στή ζώνη δρυός ἐμφανίζεται καί ἡ μαύρη πεύκη, τό κλίμα εἶναι ὑπερμεσογειακό ($0 < X < 40$).

γ) Για ύψόμετρο πάνω από 1.300 – 1.400 μ., στη ζώνη της όξινης, το κλίμα δέν ανήκει πλέον στα μεσογειακού τύπου κλίματα και χαρακτηρίζεται ως άξηρικό ($X=0$), δηλαδή δέν εμφανίζονται βιολογικά ξηρές ημέρες.

Η ύδατική δίαιτα (κανατομή βροχοπτώσεων εποχιακώς) είναι του τύπου Χ.Φ.Α.Θ., σύμφωνα με τα στοιχεία του μετεωρολογικού σταθμού Κόνιτσας, δηλαδή:

X = Χειμώνας	1ο μέγιστο	$M_1 = 408,9$ mm	βροχής
Φ = Φθινόπωρο	2ο μέγιστο	$M_2 = 334,3$ mm	βροχής
A = Άνοιξη	2ο ελάχιστο	$m_2 = 248,3$ mm	βροχής
Θ = Θέρος	1ο ελάχιστο	$m_1 = 88,4$ mm	βροχής

2.3. Φυσικό περιβάλλον δεύτερης ενότητας

Γεωλογία – Γεωμορφολογία. Η περιοχή της δεύτερης ενότητας παρουσιάζει σαφώς διαφορετικό τοπίο. Η περιοχή αυτή ανήκει στις τυπικές καρστικές περιοχές, στην οποία κυριαρχούν οι ήωκαινικοί και του ανώτερου Σενωνίου ασβεστόλιθοι. Αντίθετα, ο φλύσχης στην ψαμμιτική του φάση της Ίονιου σειράς εμφανίζεται με μορφή θύλακα στο Β.Α. άκρο της περιοχής, δίπλα από τον οικισμό Έλαφότοπος και σε ελάχιστες κηλίδες προς τα Ν.Α. όρια σε μορφή νησίδων μέσα στην καρστική κοιλάδα.

1. Ο αριθμός των βιολογικά ξηρών ημερών (X) υπολογίζεται σύμφωνα με τον εμπειρικό τύπο:

$$\left[X = H.M. - \left(H.B. + \frac{H.\Delta.}{2} \right) \right] fh$$

όπου $H.M.$ = ημέρες του μήνα, $H.B.$ = ημέρες βροχής, $H.\Delta.$ = ημέρες δρόσου και fh = συντελεστής που εξαρτάται από τη σχετική υγρασία $H\%$ και σε $40\% < H < 60\%$ αντιστοιχεί $fh = 0,9$, σε $60\% < H < 80\%$ αντιστοιχεί $fh = 0,8$, σε $80\% < H < 90\%$ αντιστοιχεί $fh = 0,7$ και σε $90\% < H < 100\%$ αντιστοιχεί $fh = 0,6$.

Για την περιοχή αυτή, ο αριθμός των βιολογικά ξηρών ημερών (X) υπολογίστηκε:

$$X \text{ Ίονιου} = \left[30 - \left(7,9 + \frac{8,4}{2} \right) \right] 0,9 = 16,11$$

$$X \text{ Ίουλίου} = \left[31 - \left(5,3 + \frac{4,6}{2} \right) \right] 0,9 = 21,06$$

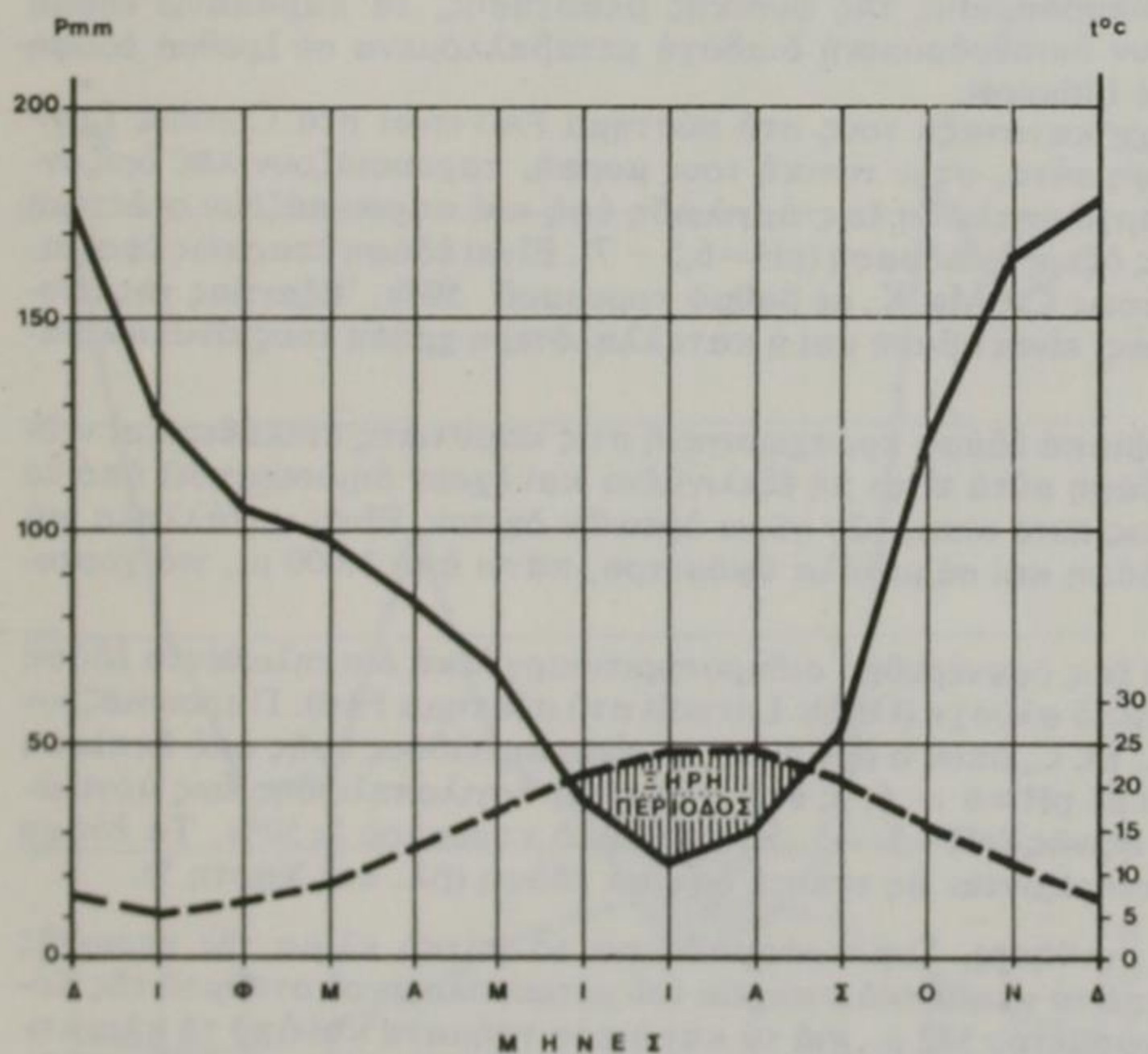
$$X \text{ Αύγουστου} = \left[31 - \left(5,6 + \frac{3,2}{2} \right) \right] 0,9 = 21,42$$

$$\Sigma X = 58,59$$

*Αρα οι βιολογικά ξηρές ημέρες ανέρχονται σε 58,9 περίπου.

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Υψομ. 542 μ. , Γ.Πλ. 40°03' , Γ.Μηκος 20°45'

ΟΜΒΡΟΘΕΡΜΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ BAGNOULS-GAUSSEN

P = Υψος νετού σε mm

t°C = Μηνιαία θερμοκρασία αέρα σε °C

———— Υψος

----- Θερμοκρασία

Τό τοπίο σχηματίζεται από ασβεστολιθικούς θόλους, σέ μορφή λόφων καί από ντολίνες καί πόλγες, παλιές καρστικές λίμνες καί σουβάλες (νερόλακκους), πού ἔχουν προσχωθεῖ. Οἱ λόφοι ἐκτείνονται σέ δύο σειρές μέ μικρές ἕως μεγάλες κλίσεις, πού χωρίζονται ἀπό μιά ἐπιμήκη καρστική κοιλάδα κλειστή, μέ κατεύθυνση ἀπό Β.Δ. πρὸς Ν.Α.

Τό μέσο ὑψόμετρο τῆς περιοχῆς εἶναι 750 μ. καί κυμαίνεται ἀπό 500 μ. ἕως 1.500 μ. (κορυφή Στοῦρος στήν κοινότητα Ἐλαφότοπου). Οἱ οἰκισμοί βρίσκονται στά ὑψόμετρα: Ἐλαφότοπος 1.100 μ., Ἄνω Πεδινά 980 μ. καί Κάτω Πεδινά 900 μ.

Ἐδαφικές συνθήκες. Τά ἔδαφη τῆς περιοχῆς διακρίνονται ὡς ἑξῆς:

α) Ἐδάφη ὀρφνωθέντα σιδηροπυριτιοαργιλικά ἐπί *terra rossa* μέχρι τό ὑψόμετρο τῶν 1.000 μ. καί ἐπί *terra fusca* πάνω ἀπό τό ὑψόμετρο αὐτό. Σέ περίπτωση ὑποβάθμισης τῆς φυσικῆς βλάστησης, τά παραπάνω ἔδαφη παρουσιάζουν ὀπισθοδρομική διαδοχή μεταβαλλόμενα σέ ἐρυθρά ἔδαφη καί τέλος σέ Lithosols.

Ἀντίστοιχη κατάταξη τους στό σύστημα FAO εἶναι στά Chromic Luvisols. Τά ἔδαφη αὐτά, στήν τυπική τους μορφή, παρουσιάζουν ABC ὀρίζοντες, ἔχουν ἀργιλοπηλώδη ἕως ἀργιλώδη ὑφή καί παρουσιάζουν οὐδέτερη ἕως ἑλαφρῶς ὀξινή ἀντίδραση ($\text{pH} = 6,5 - 7$). Εἶναι ἔδαφη ἐπαρκῶς ἐφοδιασμένα σέ βάσεις Ca, Mg, K, μέ βαθμό κορεσμοῦ 50%. Ἐξαιτίας τῆς ὑποβάθμισής τους, εἶναι ἀβαθῆ καί ἡ καταλληλότερη χρήση τους εἶναι ἡ λιβαδική.

β) Ἀλλουβιακά ἔδαφη προσχωσιγενή στίς καρστικές κοιλάδες καί ντολίνες. Τά ἔδαφη αὐτά εἶναι μὴ ἐξελιγμένα καί ἔχουν δημιουργηθεῖ ἀπό τό ὑλικό, κυρίως *terra rossa*, τῶν γύρω ὀρεινῶν ὄγκων. Εἶναι κατάλληλα γιά γεωργικά ἔδαφη καί σέ μεγάλα ὑψόμετρα, πάνω ἀπό 1.000 μ., γιά χορτολίβαδα.

γ) Ὀρφνά ἕως ὀρφνέρυθρα σιδηροπυριτιοαργιλικά διαπηλωθέντα ἔδαφη στόν ψαμμιτικό φλύσχη (Orthic Luvisols στό σύστημα FAO). Παρουσιάζουν ὀρίζοντες A, Bt, C, ὅπου ὁ ὀρίζοντας A εἶναι πηλώδους ὑφῆς ἀπό ἔκπλυση κολλοειδῶν μέ $\text{pH} = 6 - 6,5$, ἐνῶ ὁ Bt εἶναι ἀργιλοπηλώδης ἕως ἀργιλώδης, πλέον ὀξινος ($\text{pH} = 5 - 5,5$), μέ βαθμό κορεσμοῦ $\leq 50\%$. Τά ἔδαφη αὐτά χαρακτηρίζονται ὡς τυπικά δασικά ἔδαφη (βλ. καί Χάρτη 5).

Κλιματικές συνθήκες. Συμπεράσματα γιά τό γενικό κλίμα τῆς περιοχῆς ἐξάγονται ἀπό τά κλιματικά στοιχεῖα τοῦ μετεωρολογικοῦ σταθμοῦ τῆς Κόνιτσας, σέ ὑψόμετρο 542 μ., γιά τά κατώτερα τμήματα καί ἀπό τά κλιματικά στοιχεῖα τοῦ δασικοῦ σταθμοῦ Τσεπέλοβου, σέ ὑψόμετρο 1.100 μ. στήν περιοχή Ζαγορίων (Πίνακας 2 τοῦ Παραρτήματος).

Ἡ ἀνάλυση καί σύνθεση τῶν κλιματικῶν στοιχείων τοῦ μετεωρολογικοῦ σταθμοῦ Κόνιτσας ἔγινε στήν περιγραφή τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τῆς πρώτης ἐνότητας.

Ὅσον ἀφορᾷ τόν μετεωρολογικό σταθμό Τσεπέλοβου, σύμφωνα μέ τό κλιματικό διάγραμμα Bagnouls - Gausse (Διάγραμμα 2), οἱ ξηροὶ μῆνες τῆς θερμῆς περιόδου εἶναι δύο, ὁ Ἰούλιος καί ὁ Αὐγούστος.

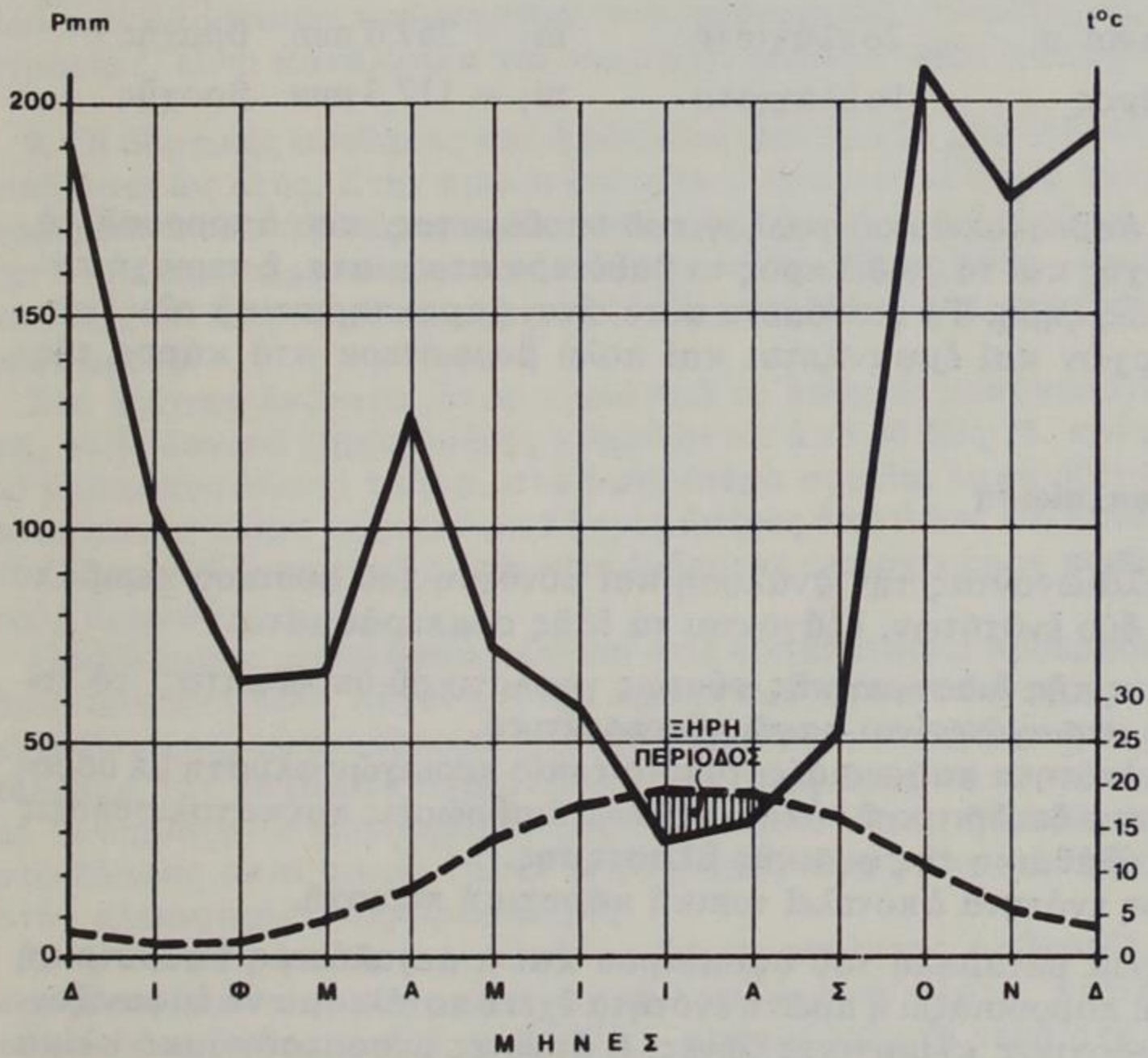
Ὁ ἀριθμός τῶν βιολογικά ξηρῶν ἡμερῶν, πού ὑποφέρει ἡ βλάστηση, ὑπολογίζεται σέ 42,1.²

Σύμφωνα μέ τήν κλιματική διάκριση UNESCO-FAO τό κλίμα παρουσιάζεται ὡς ἀσθενές μεσομεσογειακό ὀριακό πρὸς ὑπερμεσογειακό (0<X<40).

Διαγραμμα 2

ΔΑΣΙΚΟΣ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΥ

Υψομ. 1100 μ., Γ. Πλ. 39° 05', Γ. Μήκος 20° 49'

ΟΜΒΡΟΘΕΡΜΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ BAGNOULS-GAUSSEN

P = Υψος υετού σε mm

t°C = Μηνιαία θερμοκρασία αέρα σε °C

———— Υετός

----- Θερμοκρασία

Δηλαδή από 500 μ. έως 1.100 – 1.200 μ. έχουμε κλίμα χαρακτηριζόμενο ως ασθενές μεσομεσογειακό, πού στη συνέχεια τό διαδέχεται υπερμεσογειακό κλίμα.

Ἡ ὑδατική δίαιτα (κατανομή βροχοπτώσεων ἐποχιακῶς) εἶναι τοῦ τύπου Χ.Φ.Α.Θ. γιά τόν μετεωρολογικό σταθμό Κόνιτσας, δηλαδή:

X = Χειμῶνας	1ο μέγιστο	$M_1 = 408,9$ mm	βροχῆς
Φ = Φθινόπωρο	2ο μέγιστο	$M_2 = 334,3$ mm	βροχῆς
A = Ἀνοιξη	2ο ἐλάχιστο	$m_2 = 248,3$ mm	βροχῆς
Θ = Θέρος	1ο ἐλάχιστο	$m_1 = 88,4$ mm	βροχῆς

καί τύπου Φ.Χ.Α.Θ. γιά τόν δασικό σταθμό Τσεπέλοβου, δηλαδή:

Φ = Φθινόπωρο	1ο μέγιστο	$M_1 = 436,6$ mm	βροχῆς
X = Χειμῶνας	2ο μέγιστο	$M_2 = 359,5$ mm	βροχῆς
A = Ἀνοιξη	2ο ἐλάχιστο	$m_2 = 267,6$ mm	βροχῆς
Θ = Θέρος	1ο ἐλάχιστο	$m_1 = 117,3$ mm	βροχῆς

Λόγω τοῦ ἀσβεστολιθικοῦ γεωλογικοῦ ὑποθέματος, πού ἀπορροφᾷ τά νερά τῆς βροχῆς καί τά διηθεῖ πρός τά βαθύτερα στρώματα, ἡ περιοχή παρουσιάζεται ὡς ξηρή. Τό φαινόμενο αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό τῶν καρστικῶν περιοχῶν καί ἐμφανίζεται καί πολύ βορειότερα στά κάρστ τῆς Δαλματίας.

2.4. Ἀνακεφαλαίωση

Ἀνακεφαλαιώνοντας τήν ἀνάλυση καί σύνθεση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τῶν δύο ἐνοτήτων, ἐξάγονται τά ἐξῆς συμπεράσματα:

1. Ἐξαιτίας τῆς διαφορετικῆς φύσεως γεωλογικοῦ ὑποθέματος, τά τοπία τῶν δύο περιοχῶν εἶναι σαφῶς διαφορετικά.

Ἡ πρώτη ἐνότητα παρουσιάζει τυπικό τοπίο περιοχῶν φλύσχη μέ ὑδρογραφικό δίκτυο δενδριτικοῦ τύπου, ἔντονες διαβρώσεις καί κατολισθήσεις μετά τήν ὑποβάθμιση τῆς φυσικῆς βλάστησης.

Ἡ δεύτερη ἐνότητα ἀποτελεῖ τυπική καρστική περιοχή.

2. Ἡ ταχεία μεταβολή τοῦ ὑψομέτρου καί ἡ μεγαλύτερη ὑψομετρική διαφορά πού παρουσιάζει ἡ πρώτη ἐνότητα ἔχει ἀποτέλεσμα νά ἐμφανίζονται τρεῖς διαδοχικές κλιματικές ζῶνες: I) ασθενές μεσομεσογειακό κλίμα II) υπερμεσογειακό κλίμα καί III) ἀξηρικό κλίμα. Οἱ ζῶνες αὐτές ἀντικατοπτρίζονται στίς τρεῖς διαδοχικές ζῶνες βλάστησης.

² Ὁ ἀριθμός τῶν βιολογικά ξηρῶν ἡμερῶν ὑπολογίζεται:

$$X \text{ Ἰουλίου} = (31 - 3,6) 0,6 = 21,9$$

$$X \text{ Αὐγούστου} = (31 - 2,2) 0,6 = 20,2$$

$$\Sigma X = 42,1$$

Ἀντίθετα, στή δεύτερη ἐνότητα, μέ τίς ἡπιότερες κλίσεις καί τή μικρότερη ὑψομετρική διαφορά, κυριαρχεῖ τό ἀσθενές μεσομεσογειακό κλίμα, καί μόνο πρός τό βορειοανατολικό τμήμα τῆς ἐμφανίζεται σέ μιά στενή λωρίδα τό ὑπερμεσογειακό.

3. Ἀπό τήν ἀποψη τῶν ἐδαφικῶν συνθηκῶν, στήν πρώτη ἐνότητα, ἐκτός ἀπό τίς στενές λωρίδες ἀλλουβιακῶν ἐδαφῶν κατά μήκος τῶν ρευμάτων καί τῶν κόνων ἀποθέσεων, πού προσφέρονται γιά μιά ὑποτυπώδη γεωργική καλλιέργεια, τά ἐδάφη εἶναι δασικά. Συνεπῶς, θά πρέπει νά αὐξηθεῖ ἡ δασοκάλυψη, ἰδιαίτερα γιά λόγους προστατευτικούς καί ὑδρονομικούς, ἐπειδή τά ἐδάφη αὐτά παρουσιάζουν συνεχή διάβρωση. Ἡ αὐξηση τῆς δασοκάλυψης θά βελτιώσει τήν ὑδατική δίαιτα καί θά ἐλαττώσει τή γρήγορη ἐπιφανειακή ἀπορροή.

Στή δεύτερη ἐνότητα λόγω τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων πού ἐπικρατοῦν, ἡ ἰσορροπία, μετά τή διατάραξη τῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος ἀπό ἀνθρωπογενεῖς παράγοντες, ἔχει ἐπέλθει σέ κατώτερο ἀλλά σταθερό ἐπίπεδο. Δέν ὑπάρχουν σοβαροί κίνδυνοι διάβρωσης καί τά ἐδάφη προσφέρονται ὡς *βοσκότοποι*. Ἐπίσης, τά ἐδάφη τῶν καρστικῶν κοιλάδων καί καρστικῶν κοιλωμάτων, πού παρουσιάζουν αὐξημένες συνθήκες ὑγρασίας, εἶναι κατάλληλα γιά γεωργική χρήση καθὼς καί γιά λιβάδια.

4. Οἱ ὑδατικές συνθήκες καί ἡ ὑδατική δίαιτα στίς δύο ἐνότητες παρουσιάζονται ὡς ἑξῆς: Στήν πρώτη ἐνότητα οἱ βιολογικά ξηρές ἡμέρες πού ὑποφέρει ἡ φυσική βλάστηση καί συνεπῶς καί ἡ χορτολιβαδική, ἀνέρχονται στήν κατώτερη κλιματική ζώνη ἀπό 40 ἕως 75 καί στή μεσαία ζώνη ἀπό 0 ἕως 40. Στήν ἀνώτερη ζώνη, τήν ἀξηρική, δέν ὑπάρχουν βιολογικά ξηρές ἡμέρες.

Στή δεύτερη ἐνότητα, ὅπου κυριαρχεῖ τό ἀσθενές μεσομεσογειακό κλίμα, οἱ βιολογικά ξηρές ἡμέρες κυμαίνονται ἀπό 40 ἕως 75, καί μόνο πρός τό βορειοανατολικό τμήμα, στά ὑψηλότερα σημεία, ἐμφανίζεται τό ὑπερμεσογειακό κλίμα μέ βιολογικά ξηρές ἡμέρες ἀπό 0 ἕως 40. Συνεπῶς, σέ ὁλόκληρη τήν ἔκταση τῆς δεύτερης ἐνότητας ὑπάρχει ξηρή περίοδος κατά τοὺς θερινούς μῆνες.

Προβλήματα νεροῦ ὑπάρχουν καί στίς δύο ἐνότητες, προερχόμενα ὁμως ἀπό διαφορετικούς λόγους: Στήν πρώτη ἐνότητα ὁ ἀδιαπέραστος ἀργιλικός φλύσχος, σέ συνδυασμό μέ τήν ὑποβάθμιση τῆς βλάστησης, ἔχει ἀποτέλεσμα τήν ταχύτατη ἐπιφανειακή ἀπορροή πρός τά κατώτερα σημεία, μέ τή δημιουργία χειμαρρικῶν χαραδρώσεων. Ἔτσι, ἡ ἀποθήκευση νεροῦ στό ἔδαφος εἶναι μικρή καί οἱ ὑπάρχουσες πηγές εἶναι μικρῆς παροχῆς, στήν πλειοψηφία τους πρόσκαιρες.

Στή δεύτερη ἐνότητα οἱ μεγάλης διαπερατότητας ἀσβεστόλιθοι, ὅπως παρουσιάζονται σέ μικροτομές τοῦ γεωλογικοῦ χάρτη, κατά στρώσεις φτάνουν σέ βάθος τά 500 – 1.000 μ., παρασύρουν τά νερά στά βάθη αὐτά καί ἔτσι τά ἀποστεροῦν ἀπό τήν περιοχή. Μέ αὐτόν τόν τρόπο ἡ δεύτερη ἐνότητα ἐμφανίζεται «ξηρικότερη» ἀπό τήν πρώτη.

3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

3.1. Διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία των 'Απογραφών της ΕΣΥΕ, οί μεταβολές του συνολικού πληθυσμού στις κοινότητες της περιοχής παρέμβασης παρουσιάζουν αξιόλογες διακυμάνσεις μεταξύ των ετών 1920 και 1981 (Πίνακας 1). Έτσι ενώ ο πληθυσμός της περιοχής αυξάνεται συνεχώς (19,7%) στην είκοσαετία 1920 - 40, παρουσιάζει μεγάλο ποσοστό μείωσης (51,7%) στην άμέσως επόμενη δεκαετία 1940 - 51, πού δέν μπορεί παρά νά αποδοθεῖ στις άνωμαλες καταστάσεις πού επέβαλαν τά πολεμικά γεγονότα της εποχής, δηλαδή μετακινήσεις, μεταναστεύσεις και κυρίως άπώλειες σέ ανθρώπινο δυναμικό. Αντίθετα, στην επόμενη δεκαετία 1951 - 61, όπως άλλωστε αναμενόταν, ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής περίπου διπλασιάζεται (αύξηση 98,0%). Και πάλι όμως, την τελευταία είκοσαετία, 1961 - 81, ή περιοχή παρουσιάζει έντονη πληθυσμιακή μείωση (62,3%) πού βέβαια συμπίπτει χρονικά μέ τή γενικότερη άγροτική έξοδο σέ επίπεδο χώρας πρós τά αστικά κέντρα ή τίς χώρες κυρίως της Δυτικής Εύρώπης. Ωστόσο, ή μείωση αυτή του πληθυσμού της περιοχής είναι πολύ μεγαλύτερη της αντίστοιχης μείωσης στό σύνολο του πληθυσμού των κοινοτήτων του νομού (14,8%), αν εξαιρεθεῖ ο δήμος 'Ιωαννίνων, πού παρουσίασε αντίθετα συνεχή αύξηση τίς τελευταίες δεκαετίες.

Σέ διακοινοτικό επίπεδο, ή εξέλιξη του πληθυσμού παρουσιάζει σημαντικές διαφορές, ιδιαίτερα ανάμεσα στις «πάνω» και «κάτω» κοινότητες. Στο Κεφαλοχώρι και στην Πλαγιά ο πληθυσμός αυξάνει συνεχώς μεταξύ 1920 και 1940 (αντίστοιχα 89,2% και 88,4%) και παρουσιάζει δραματική μείωση (αντίστοιχα 82,6% και 90,4%) στην επόμενη δεκαετία 1940 - 51, λόγω του μεταναστευτικού ρεύματος πού σημειώνεται κυρίως πρós τίς χώρες της 'Ανατολικής Εύρώπης. Την ίδια δεκαετία, στις «κάτω» κοινότητες, ή μείωση του πληθυσμού είναι πολύ μικρότερη (10,9% έως 30,1%). Αντίθετα όμως, την τελευταία είκοσαετία 1961 - 81, οί «κάτω» κοινότητες παρουσιάζουν έντονη δημογραφική μείωση, ή όποια για τόν 'Ελαφότοπο και τά Κάτω Πεδινά υπερβαίνει (80%) κατά πολύ την αντίστοιχη μείωση των 'Ανω Πεδινών (44,1%). Στο Κεφαλοχώρι από την άλλη, ή μείωση του πληθυσμού είναι συγκριτικά επίσης μικρή (8,2%) ενώ στην Πλαγιά σημειώνεται και μία μικρή αύξηση (4,8%). Θα πρέπει νά επισημανθεῖ επιπροσθέτως ότι στό Κεφαλοχώρι ή προαναφερθείσα μείωση του πληθυσμού άφορᾷ τή δεκαετία 1961 - 71, ενώ στό διάστημα της τελευταίας δεκαετίας παρατηρεῖται τάση επιστροφής, ή όποια εκφράζεται χαρακτηριστικά μέ

τήν υποβολή περίπου 170 αιτήσεων για άδεια κατασκευής κατοικίας και μόνιμη εγκατάσταση στην κοινότητα (Διάγραμμα 3).

3.2. Ήλικία και φύλο μόνιμων κατοίκων

Θά πρέπει εξ αρχής νά σημειωθεί ότι ό συνολικός αριθμός τών μόνιμων κατοίκων τής περιοχής είναι μικρότερος από τόν αντίστοιχο πληθυσμό πού αναφέρεται στόν προηγούμενο πίνακα τής «Διαχρονικής εξέλιξης». Τοῦτο όφείλεται βασικά στό γεγονός ότι αφαιρέθηκαν από τόν συνολικό πληθυσμό τών κοινοτήτων, όπως προκύπτει από τήν Ἀπογραφή τοῦ 1981, τά προσωρινώς φιλοξενούμενα άτομα, πού δέν θεωρήθηκαν μόνιμοι κάτοικοι. Σύμφωνα μέ τά στοιχεία τής Ἀπογραφής τοῦ 1981, ή κατανομή τών μόνιμων κατοίκων κατά κοινότητα και ή ταξινόμησή τους σέ ομάδες ηλικιών και φύλου φαίνεται στόν Πίνακα 2 και παραστατικότερα στό σχετικό Διάγραμμα 4.

Ἀπό τά στοιχεία τοῦ Πίνακα προκύπτει ότι τό μεγαλύτερο ποσοστό τοῦ μόνιμου πληθυσμοῦ (56,6%) έχει ήλικία ἄνω τών 45 ἐτῶν. Ἰδιαίτερα μεγάλη είναι ή ἀναλογία ἀτόμων ἄνω τών 65 ἐτῶν, πού ἀντιστοιχεῖ στό 23,5% τοῦ συνόλου. Ἐνδεικτικά παρατηρεῖται ότι ή σύγκριση μέ ἀνάλογα στοιχεία σέ επίπεδο νομοῦ και χώρας, όπου ή ἀναλογία ἀτόμων ήλικίας 45 ἐτῶν και ἄνω είναι ἀντίστοιχα 37,9% και 35,6%, ἐνώ για τά άτομα 65 ἐτῶν και ἄνω είναι ἀντίστοιχα 14,7% και 12,7% (Πίνακας 3 τοῦ Παραρτήματος), ή περιοχή χαρακτηρίζεται από γήρανση τοῦ πληθυσμοῦ τής. Τό μέγεθος τοῦ σχετικοῦ προβλήματος ἐκφράζει και ή σχετικά μικρή ἀναλογία τών ἀτόμων ήλικίας κάτω τών 10 ἐτῶν, ἀποκαλυπτική τής τάσης τών νέων ἀτόμων νά ἀποφεύγουν τή δημιουργία οἰκογένειας και τή μόνιμη ἐγκατάσταση στην κοινότητα. Ἰδιαίτερα χαμηλή είναι ἐξάλλου και ή ἀναλογία ἀτόμων ήλικίας 10 – 19 ἐτῶν (8,1%) όπως ἀποδεικνύεται και πάλι σέ σχέση μέ τήν ἀντίστοιχη ἀναλογία σέ επίπεδο νομοῦ και χώρας (15,4%). Είναι βέβαια γεγονός ότι στην ομάδα αὐτῶν τών ηλικιών συγκεντρώνονται κυρίως μαθητές και σπουδαστές πού, λόγω αὐτῆς τους τής ιδιότητας, δέν ἀποτελοῦν μόνιμους κατοίκους τοῦ χωριοῦ. Ἀπό τήν ἀποψη τοῦ φύλου, οἱ γυναῖκες (356) είναι συνολικά περισσότερες ἀπό τούς ἄνδρες (315). Διαφοροποιημένη σημαντικά παρουσιάζεται και ή κατανομή στίς ομάδες ηλικιών ἀνάλογα μέ τό φύλο. Στά άτομα 45 ἐτῶν και ἄνω, και πολύ περισσότερο στην κατηγορία 65 ἐτῶν και ἄνω, ή ἀναλογία τών γυναικῶν είναι μεγαλύτερη και σ' αὐτή τήν τελευταία κατηγορία φτάνει τό 56,3% τοῦ συνόλου και τών δύο φύλων. Θά πρέπει ἴσως νά σημειωθεί ἐδῶ ότι οἱ γυναῖκες παρουσιάζονται κατά μέσο ὄρο κατά τρία ἔτη μακροβιότερες τών ἀνδρῶν. Ἰδιαίτερα ἔντονη είναι ή διαφορά τών φύλων στην κατηγορία 10 – 19 ἐτῶν, όπου τά κορίτσια ἀντιπροσωπεύουν τό 63,0% τοῦ συνόλου τών ἀτόμων αὐτῆς τής κατηγορίας. Ἐνδεχομένως, τό φαινόμενο θά πρέπει νά συνδέεται μέ τήν ἐπιλογή τών γονέων νά ἀποστέλλουν κατά προτεραιότητα τά ἄρρενα τέκνα τους στά ἀστικά κέντρα για σπουδές ἢ ἐργασία. Ἀντίθετα στην κατηγορία 20 – 29 ἐτῶν οἱ γυναῖκες είναι λιγότερες (44,3%) ἀπό τούς ἄνδρες (55,7%). Μιά πρόσφορη ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου είναι ότι στην κατηγορία αὐτῶν τών ηλικιών, πού θεωροῦνται και οἱ περισσότερο κατάλληλες για τό γάμο τών γυναικῶν, οἱ τελευταῖες θεωροῦν ότι ή ἀλλαγὴ τής οἰκογενειακῆς τους κατάστασης ἀποτελεῖ και μία εὐκαιρία ἔνταξής τους στό ἀστικό περιβάλλον ἢ ἀπαγκίστρωσης ἀπό τίς δεσμεύσεις και τίς στερήσεις τοῦ ἀγροτικοῦ βίου.

Πίνακας 1

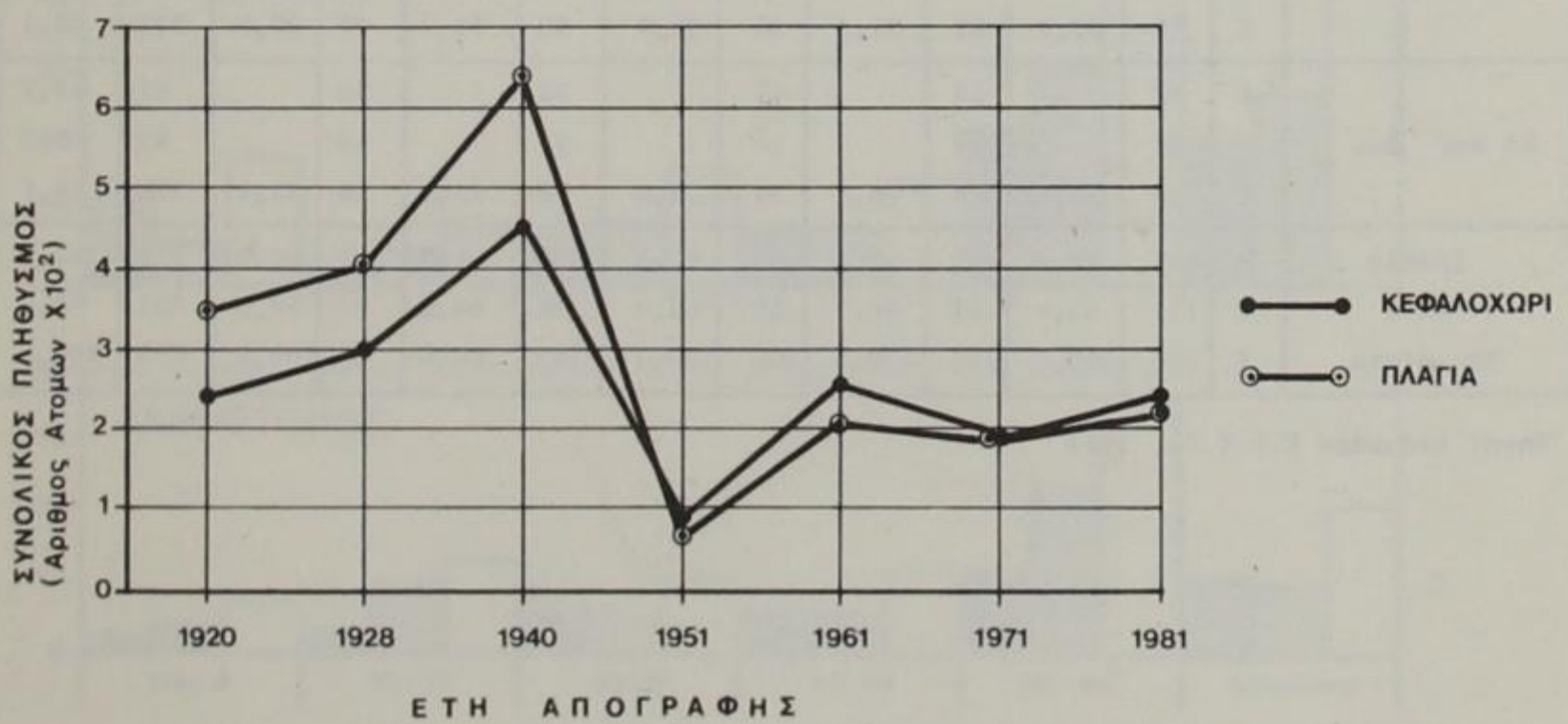
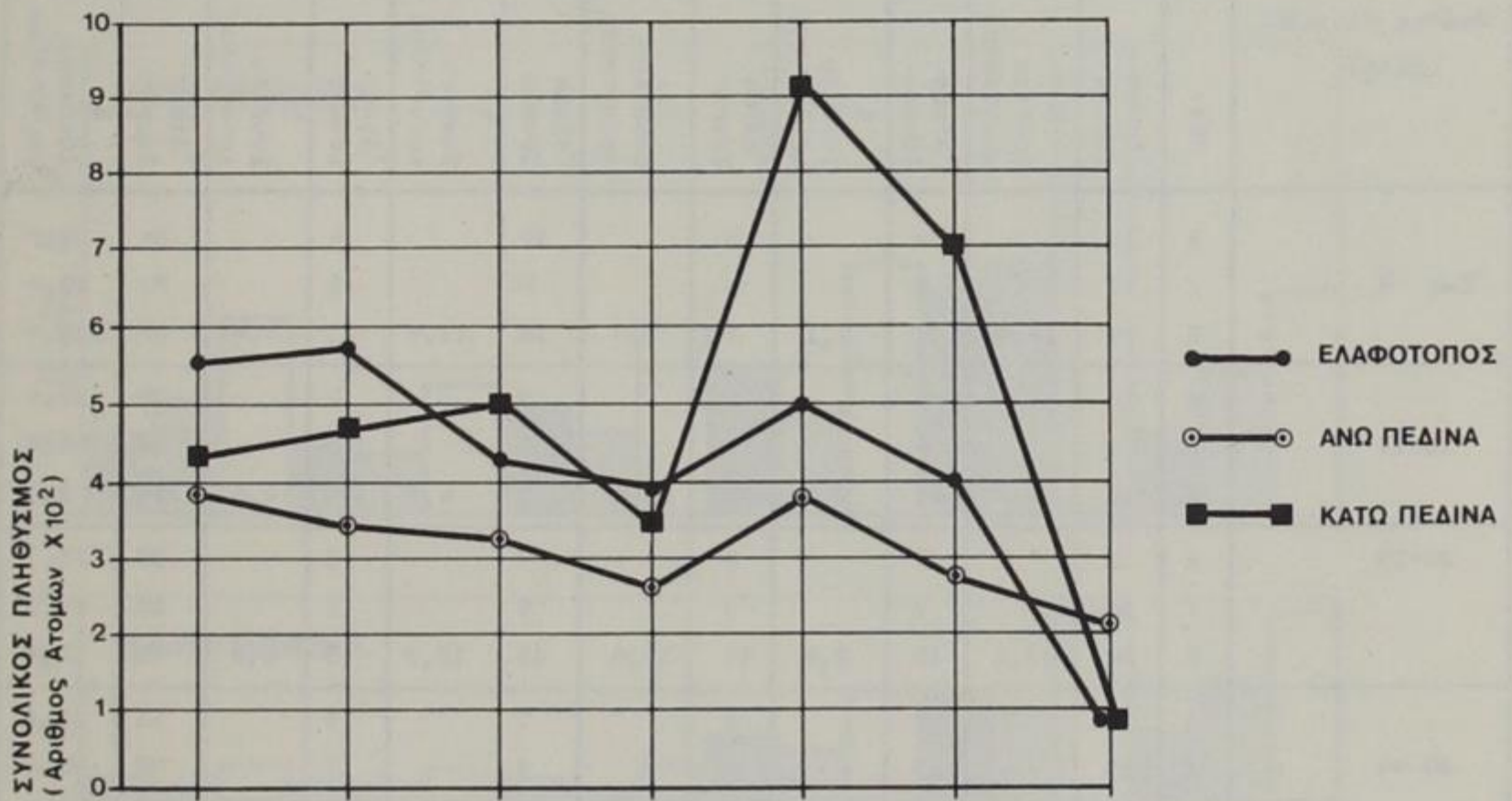
Διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού

Κοινότητες	Συνολικός πληθυσμός							Μεταβολή πληθυσμού (%)			
	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1920/40	1940/51	1951/61	1961/81
Κεφαλοχώρι	240	299	454	81	256	188	235	+89,2	-82,6	+216,0	- 9,2
Πλαγιά	344	403	648	62	208	187	218	+88,4	-90,4	+235,5	+ 4,6
Ελαφότοπος	551	577	439	391	506	404	97	-20,3	-10,9	+ 29,4	-80,6
Άνω Πεδιάδα	398	344	324	259	374	274	209	+18,6	-20,1	+ 44,4	-44,1
Κάτω Πεδιάδα	443	475	501	350	919	695	93	-13,9	-30,1	+162,3	-89,9
Σύνολο	1976	2098	2366	1143	2263	1748	852	+19,7	-51,7	+ 98,0	-62,3
Κοινότητες Νομού πλήν του Δήμου Ιωαννίνων	146219	159993	140273	121433	120329	94558	102475	- 4,1	-13,4	- 0,9	-14,6
Δήμος Ιωαννίνων	21266	20485	21877	32315	34997	40130	44829	+ 2,9	+47,7	+ 8,3	+29,2
Νομός Ιωαννίνων	167485	180418	162150	153748	155326	134688	147304	- 3,2	- 5,2	+ 1,0	- 5,2

Πηγή: Απογραφή Ε.Σ.Υ.Ε., 1981

Διαγραμμα 3

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

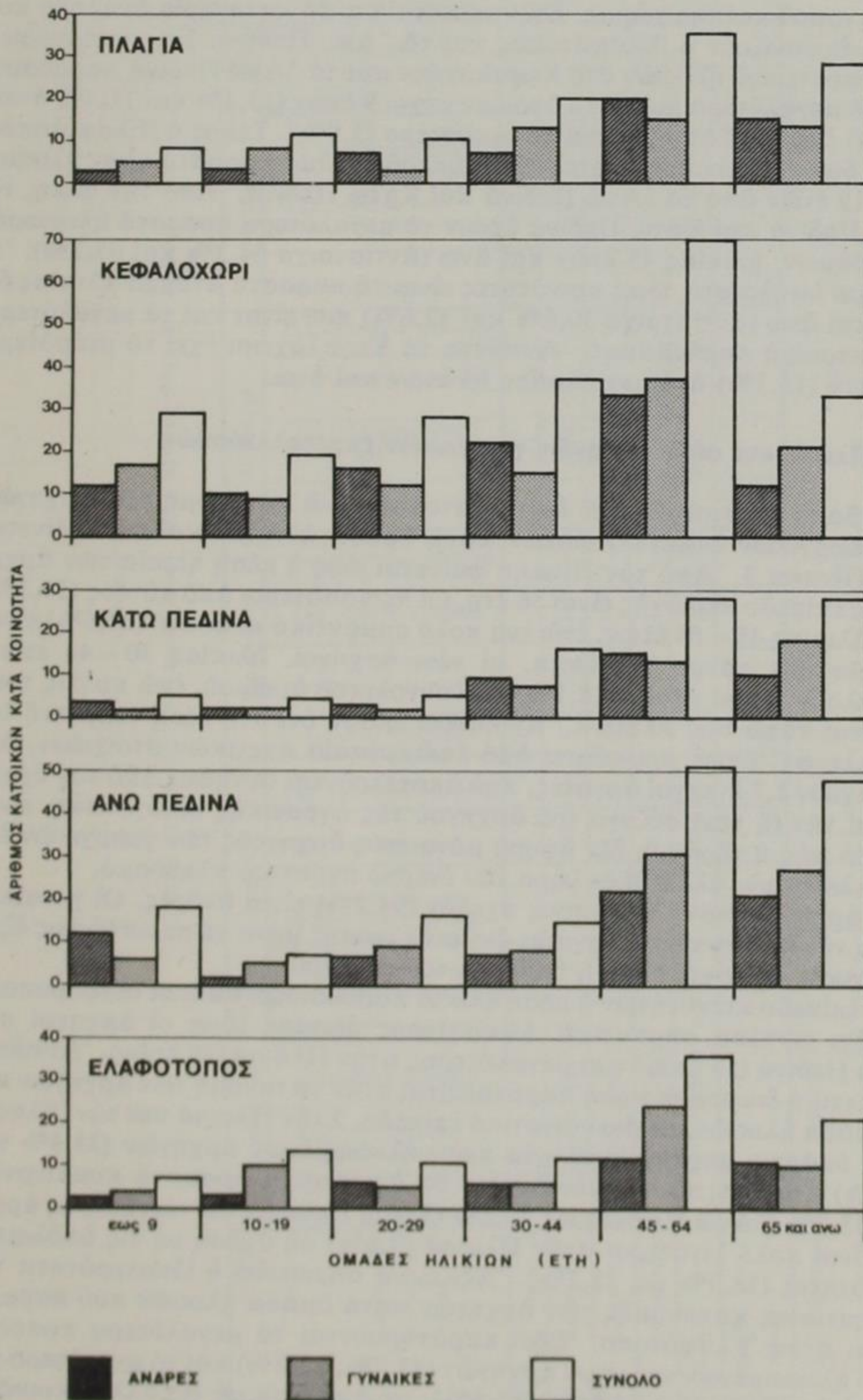
Πίνακας 2

Κατανομή του μόνιμου πληθυσμού
των κοινοτήτων κατά ομάδα ηλικιών και φύλο

Όμαδες ηλικιών (έτη)	Φύλο	Κεφαλοχώρι		Πλαγιά		Ελαφότοπος		Α. Πεδίνα		Κ. Πεδίνα		Σύνολο Κοινοτήτων	
		Άτομα Σύνολο	% Συνόλου κοινοτήτων	Άτομα Σύνολο	% Συνόλου κοινοτήτων	Άτομα Σύνολο	% Συνόλου κοινοτήτων	Άτομα Σύνολο	% Συνόλου κοινοτήτων	Άτομα Σύνολο	% Συνόλου κοινοτήτων	Άτομα Σύνολο	% Συνόλου κοινοτήτων
Έως 9	Α	12		3		3		12		4		34	50,7
	Γ	17		5		4		1		1		33	49,0
	Σ	29	13,4	8	7,1	7	7,0	18	11,4	5	5,8	67	100,0
10-19	Α	10		3		3		2		2		20	37,0
	Γ	9		8		10		5		2		34	63,0
	Σ	19	8,8	11	9,8	13	13,0	7	4,5	4	4,6	54	8,1
20-29	Α	16		7		6		7		3		39	55,7
	Γ	12		3		5		9		2		31	44,3
	Σ	28	13,0	10	8,9	11	11,0	16	10,2	5	5,8	70	10,4
30-44	Α	22		7		6		7		9		51	51,0
	Γ	15		13		6		8		7		49	49,0
	Σ	37	17,1	20	17,9	12	12,0	15	9,6	16	18,6	100	14,9
45-64	Α	33		20		12		22		15		102	45,9
	Γ	37		15		24		31		13		120	54,1
	Σ	70	32,4	35	31,3	36	36,0	53	33,7	28	32,6	222	33,1
65 και άνω	Α	12		15		11		21		10		69	43,7
	Γ	21		13		10		27		18		89	56,3
	Σ	33	15,3	28	25,0	21	21,0	48	30,6	28	32,6	158	23,5
Σύνολο κατά Κοινότητα	Α	105	48,6	55	49,1	41	41,0	71	45,2	43	50,0	315	46,9
	Γ	111	51,4	57	50,9	59	59,0	86	54,8	43	50,0	356	53,1
	Σ	216	100,0	112	100,0	100	100,0	157	100,0	86	100,0	671	100,0

Πηγή: Απογραφή Ε.Σ.Υ.Ε., 1981

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Ἡ κατανομή τῶν μόνιμων κατοίκων κατά ἡλικία καί φύλο σέ διακοινοτικό επίπεδο παρουσιάζει ἐπίσης διαφοροποιήσεις.

Τό Κεφαλοχώρι ἐμφανίζει τή μεγαλύτερη ἀναλογία ἀτόμων μέχρι 44 ἐτῶν, ἐνῶ συγκριτικά ἱκανοποιητική εἶναι καί ἡ ἐκπροσώπηση τῆς κατηγορίας 20 – 29 ἐτῶν, ὅπου τό σχετικό ποσοστό (13,0%) ἐγγίζει περίπου ἐκεῖνο τοῦ νομοῦ καί τῆς χώρας. Στήν τελευταία αὐτή κατηγορία ἀνάλογα ποσοστά ἐμφανίζουν ὁ Ἐλαφότοπος καί τά Ἐνω Πεδινά. Στίς κατηγορίες τῶν νεαρότερων ἡλικιῶν στό Κεφαλοχώρι καί τά Ἐνω Πεδινά παρουσιάζουν τό μεγαλύτερο ποσοστό ἀτόμων μέχρι 9 ἐτῶν (13,4% καί 11,4% ἀντίστοιχα) ἐνῶ τά Κάτω Πεδινά τό μικρότερο (5,8%). Τέλος ὁ Ἐλαφότοπος καί οἱ δύο «πάνω» κοινότητες ἔχουν ὑπερδιπλάσια ποσοστά νέων ἡλικίας 10 – 19 ἐτῶν ἀπό τά Ἐνω Πεδινά καί Κάτω Πεδινά. Ἀπό τήν ἄλλη, τά Ἐνω Πεδινά καί Κάτω Πεδινά ἔχουν τό μεγαλύτερο ποσοστό ἡλικιωμένων ἀτόμων, ἡλικίας 45 ἐτῶν καί ἄνω (ἀντίστοιχα 64,3% καί 65,2%). Ἰδιαίτερα ὑψηλά στίς ἴδιες κοινότητες εἶναι τά ποσοστά ἀτόμων ἡλικίας 65 ἐτῶν καί ἄνω (ἀντίστοιχα 30,6% καί 32,6%) πού εἶναι καί τά μεγαλύτερα στήν περιοχή παρέμβασης. Ἀντίθετα τό Κεφαλοχώρι ἔχει τό μικρότερο ποσοστό (15,3%) ἀτόμων ἡλικίας 65 ἐτῶν καί ἄνω.

3.3. Ἡλικία καί φύλο ἀρχηγῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων

Μέ βάση τά στοιχεῖα τοῦ ἐρωτηματολογίου, ἡ κατανομή τῶν ἀρχηγῶν τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων κατά ὁμάδα ἡλικιῶν καί φύλο δίνεται στόν Πίνακα 3. Ἀπό τόν Πίνακα φαίνεται πώς ἡ μέση ἡλικία τῶν ἀρχηγῶν σέ επίπεδο περιοχῆς εἶναι 56 ἔτη. Οἱ περισσότεροι ἀπό αὐτούς (54,3%) εἶναι ἡλικίας 45 – 64 ἐτῶν, ἐνῶ ἕνα πολύ σημαντικό ποσοστό (27,6%) εἶναι 65 ἐτῶν καί πάνω. Ἀντίθετα, οἱ νέοι ἀρχηγοί, ἡλικίας 30 – 44 ἐτῶν, ἀποτελοῦν μικρό μέρος (18,1%) τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ, ἐνῶ κανεῖς τους δέν εἶναι κάτω τῶν 30 ἐτῶν. Ἐάν ληφθεῖ ὑπόψη ὅτι στή μέση γεωργική ἐκμετάλλευση, ὅπως προκύπτει ἀπό ἐπεξεργασία σχετικῶν στοιχείων, ἀντιστοιχοῦν 1,7 ἐνεργοί ἀργότες, πού ἀποτελοῦνται συνήθως ἀπό τόν ἀρχηγό καί τήν (ἢ τόν) σύζυγο τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀγροτικῆς οἰκογένειας, εἶναι φανερό πώς ἡ γήρανση δέν ἀφορᾷ μόνο τούς ἀρχηγούς τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων, ἀλλά ὁλόκληρο τόν ἐνεργό ἀγροτικό πληθυσμό.

Οἱ ἀρχηγοί στό σύνολό τους σχεδόν (94,2%) εἶναι ἄνδρες. Οἱ γυναῖκες ἔχουν τήν εὐθύνη τῆς γεωργικῆς ἐκμετάλλευσης μόνο σέ περιπτώσεις ἐξωγεωργικῆς ἀπασχόλησης ἢ θανάτου τοῦ συζύγου.

Σέ επίπεδο κοινοτήτων ἡ μέση ἡλικία παρουσιάζει κάποια διαφοροποίηση, ὅχι ὥστόσο σημαντική. Μικρότερης ἡλικίας εἶναι οἱ ἀρχηγοί στό Ἐνω Πεδινά (53 ἐτῶν) καί μεγαλύτερης στήν Πλαγιά (59 ἐτῶν). Ἀντίθετα σημαντική διαφοροποίηση παρατηρεῖται στήν κατανομή τῶν ἀρχηγῶν κατά ὁμάδα ἡλικιῶν, σέ διακοινοτικό επίπεδο. Στήν Πλαγιά καί τόν Ἐλαφότοπο ὑπάρχει μεγάλη ἀναλογία πολύ ἡλικιωμένων ἀρχηγῶν (33,3% καί 43,7%) ἐνῶ στίς ἄλλες κοινότητες τά ἀντίστοιχα ποσοστά κυμαίνονται ἀπό 18,2% (Ἐνω Πεδινά) ὡς 22,2% (Κάτω Πεδινά). Οἱ νέοι ἐπίσης ἀρχηγοί εἶναι πολύ λιγότεροι στήν Πλαγιά (9,6%) σέ σχέση μέ τίς ὑπόλοιπες κοινότητες (18,3% ὡς 22,2%). Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ἡ ἰδιαιτερότητα τῆς ποσοστιαίας κατανομῆς τῶν ἀρχηγῶν κατά ὁμάδα ἡλικιῶν πού παρατηρεῖται στόν Ἐλαφότοπο. Ἐδῶ παρατηροῦνται τά μεγαλύτερα ποσοστά πολύ ἡλικιωμένων καί νέων ἀρχηγῶν (43,7%, 22,2%) καί τό μικρότερο ποσοστό ἀρχηγῶν 45 – 64 ἐτῶν (21,6%), σέ ἀντίθεση μέ τίς ἄλλες κοινότη-

Πίνακας 3

Άρχηγού γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά ομάδες ηλικιών & φύλο

Ομάδες ηλικιών (έτη)	Κεφαλοχώρι				Πλαγιά				Έλαφτόπορος				Α. Πεδιά				Κ. Πεδιά				Σύνολο κοινότητων			
	Άρχηγοί άρχηγών	Ποσοστό άρχηγών (%)	Ποσοστό άνδρων (%)	Ποσοστό γυναικών (%)	Άρχηγοί άρχηγών	Ποσοστό άρχηγών (%)	Ποσοστό άνδρων (%)	Ποσοστό γυναικών (%)	Άρχηγοί άρχηγών	Ποσοστό άρχηγών (%)	Ποσοστό άνδρων (%)	Ποσοστό γυναικών (%)	Άρχηγοί άρχηγών	Ποσοστό άρχηγών (%)	Ποσοστό άνδρων (%)	Ποσοστό γυναικών (%)	Άρχηγοί άρχηγών	Ποσοστό άρχηγών (%)	Ποσοστό άνδρων (%)	Ποσοστό γυναικών (%)	Άρχηγοί άρχηγών	Ποσοστό άρχηγών (%)	Ποσοστό άνδρων (%)	Ποσοστό γυναικών (%)
Μέχρι 29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30-44	7	20,0	20,0	-	2	9,6	9,6	-	4	22,2	22,2	-	4	18,2	18,2	-	2	22,2	22,2	-	19	18,1	18,1	-
45-64	21	60,0	54,3	5,7	12	57,1	46,6	10,5	5	27,8	21,6	6,2	14	63,6	53,6	-	5	55,6	55,6	-	57	54,3	49,5	4,8
65 καί άνω	7	20,0	20,0	-	7	33,3	33,3	-	9	50	43,7	6,3	4	18,2	15,2	-	2	22,2	22,2	-	29	27,6	26,6	1,0
Σύνολο	35	100,0	94,3	5,7	21	100,0	89,5	10,5	18	100,0	87,5	12,5	22	100,0	100,0	-	9	100,0	100,0	-	105	100,0	94,2	5,8
Μέση ηλικία (έτη)	55				59				56				53				55				56			

Πηγή: Έρωτηματολόγιο, δείγμα 50%